

Állatjólét

Kísérleti állatok

Mióta vannak kísérleti állatok?

- **Kísérlet:** mesterségesen előidézett, előre megtervezett szituációban, ellenőrizhető és ismételhető módon végzet vizsgálat.
- A kémia és a fizika sokkal régebb óta használja
- A (kísérletes) biológia sokkal fiatalabb tudomány ezeknél, és meglehetősen későn vált el az orvostudománytól, anatómiától
- Az állatkísérletek nagyobb szabású beindulása a védőoltások kifejlesztéséhez (gyógyszerkutatások) köthető (XIX. század)

Az állatkísérletek hőskora

- Vakcina – az előfutár (XVIII. század vége)
 - Himlőoltás, állatból emberbe, de egyelőre az ember a kísérlet alanya
- L. Pasteur, R. Koch kísérletei a veszettség, illetve a diftéria elleni oltás kifejlesztésére
 - A humanitás védőszentjei voltak, ám ezerszám „használták el” a kísérleti alanyokat
 - R. Koch: a vakcina tesztelésének alapszabályai
- Mindenfajta állatjóléti szempont mellőzése
 - Kialakul a „kísérleti nyúl” fogalma – cseppet sem hízélgő

Élettani (és viselkedési) kísérletek

- Minél inkább előtérbe került az ember ÉLET folyamatainak kutatása, annál nagyobb szükség lett az állatkísérletekre
- Az állatkísérletek kegyetlensége abból adódik, hogy olyasmiket kellett megvizsgálni rajtuk, amit embereken nem lehetett
- Az emberi szerek, fiziológiai folyamatok működése sokszor „élveboncoláshoz” vezetett az állat-alanyokon
- „Pavlov kutyája” – vajon hányan tudják, miként is nyálzott az a kutya?

Magatartásvizsgálat

- Először kísérletes pszichológia (XIX. század vége felé, majd a XX. század első felében)
 - Tanulás, problémamegoldás
 - Kísérletezés szabályai
- Végül megjelenik az etológia
 - Öröklött viselkedések, öröklött/tanult, majd már szinte minden, ami viselkedés
- Csak ez utóbbinál válik nyilvánvalóvá, hogy az állati viselkedés önmagában is lehet tárgya a vizsgálatoknak.

Állatkísérletek ma

- Rendkívül szerteágazó területen
- Ennek fő okai: az embert is egyre több felől érhetik káros hatások, és szükség van ezek kivizsgálására; valamint az állatok is egyre érdekesebbé válnak az ember számára
 - Gyógyászat
 - Eljárások, gyógyszerek tesztelése (mérgek egér ekvivalensben)
 - Biológia
 - Kutatás
 - Oktatás
 - Alkalmazott kutatások
 - Ipar (kozmetika, toxicitás)
 - Hadsereg (aknakeresés)
 - Mezőgazdaság (mérgek, tenyésztés)

Milyen az általános állatjóléti helyzet manapság?

- Egyfelől sokkal jobb, mint mondjuk 50 évvel ezelőtt volt
 - A közvélemény hatására (az emberek egyre kevésbé tolerálják az állatkínzást – ez visszahat a cégekre, folyóiratokra, intézményekre)
 - A kutatók maguk is rájöttek sok esetben, hogy jobb körülmények, természetesebb kísérletek valósabb eredményeket biztosítanak
- Másfelől ez még mindig kevés
 - Tényleges hiányosságok
 - Állatvédői túlérzékenység (?)

A Nagy Vita

- Az állatokkal való kísérletezés talán a legvitatottabb pont az állatvédelem terén
- Mindkét oldal (állatvédők vs. biomedikai cégek) extrémításokig is hajlandó elmenni
 - Mindenfajta állatkísérlet betiltása, illetve
 - Az állatvédők a tudomány, a haladás ellenségei, és nincsenek tudományosan figyelemre méltó érveik

Amiben meg lehetne egyezni... anélkül, hogy bármely oldal feladná elveit

- Az állatkísérletek etikai kérdéseket vetnek fel (lehetőség a tárgyalásra)
- Különösen a magasabb értelmi képességű állatok morális védelmet érdemelnek
- Sok (a legtöbb) állat képes negatív mentális állapotokat átélni (személyesíteni)
- Az állatok (jólétét) életkörülményeit óvni kell
- A társas fajok különösen gondos elbánásban kell, hogy részesüljenek (nem minden állatfaj ugyanolyan...)

Amiben meg lehetne egyezni... anélkül, hogy bármely oldal feladná elveit

- Egyes fajok kiemelt védelmet érdemelnek (pl. a kísérlet végén ne altassák el őket...)
- Alternatív módszerek kifejlesztése (modellek, in vitro eljárások, számítógépes szimulációk) – szinte minden kísérletet kiválthatnának
- Az emberi egészség védelme nagyon fontos (ám ez nem szentesít minden eszközt)
- Az ember és az állat morálisan más megítélés alá esik (az autonóm szabadság és a jószándékú paternalizmus kérdése)
- Egyes állatkísérletek szükségesek (*folytatását lásd később*)

Érvek és ellenérvek az állatkísérletekkel kapcsolatban

- 1. A kísérletek ártanak az állatoknak, tehát tilosak
 - Nem minden kísérlet árt
 - Van, amelyik csak minimális kényelmetlenséget okoz (v.ö. gyerekek kezelése)
 - Nem-tudatos fajok nem szenvednek (?)
- 2. Az állatkísérletek nem hasznosíthatók az ember szempontjából (használjunk inkább egyből embert)
 - Ez egyszerűen nem igaz (legalább védi az emberi alanyokat)
 - Állatgyógyászat
 - Állat terápia (a kísérlet magát az alanyt segíti meggyógyulni)
- 3. Az állatokat használják a kísérletekben, tehát nem tisztelik őket eléggé
 - Kell-e nagyobb tisztelet, mint mások gyógyulásában segédkezni?
 - A kísérletek egyes esetekben az adott állat(ok) gyógyítását szolgálják

Hol nem várható (könnyű) kiegyezés?

- Emberek és állatok morális státusza – a nyilvánvalóan ártalmas alapkísérletek elvégezhetősége
 - Ha gyógyítás a cél – igen vs. semmiképp
- Hol húzódik a határ a szükséges és a szükségtelen kísérletek között?
- Elégségesek-e a jelenlegi állatvédelmi intézkedések a biomedicinában?
 - Pl. meg lehet-e fertőzni csimpánzokat
 - Lehet-e krónikus stresszt okozni?

Terepi (és ökológiai) kutatás – etikai szempögből

- Sokkal kevésbé került a figyelem középpontjába, mint a laboratóriumi vizsgálatok során történő aggályos események
- Ennek oka lehet
 - A terepi vizsgálatok sokszor eleve természetvédelmi felhangokat kapnak
 - Kevésbé nyilvánvaló, hogy nem csupán megfigyelés zajlik
 - A terepen folyó vizsgálatok nehezebben ellenőrizhetők, nincsenek annyira „szem előtt”

A környezettel való bánásmód etikája

- **Tudományos érték (a „kutató”)**
 - A természet értékét a benne rejlő potenciális válaszok, kutatási témák adják. Alapkutatás, erősen objektív. Az alanyokkal szembeni morális részvétel kerülendő, nem jellemző.
- **Ökológiai érték (a „természetvédő ökológus”)**
 - A természet egésze, az adott ökoszisztéma mint működő egység értékes és érdekes. Az így szerzett ismeretek nagyban alkalmasak a védelem, a megőrzés program szintű kidolgozására.
- **Morális érték (a „természet- és állatvédő”)**
 - Erkölcsi alapon különböztetik meg az állatokkal és a környezettel való bánásmódban a jót és a rosszat. Az embernek nincs joga károsítani a természetet, de azt védenie kell. Az állatoknak történő fájdalom okozás különösen rossz.
- **Hasznosíthatósági érték (a „gazdasági szakember”)**
 - A természet megőrzése olyan szempontból és formában érdekes, hogy az az ember számára hosszú távon gazdaságilag nyereséges legyen. Belefér a rövid távú károsítás is ebből a célból.

Problematicus pontok a terepvizsgálatok közben

- **Terepi megfigyelések**
 - Emberi jelenlét zavaró hatása pl. a költésre; egyedek megjelölése; környezet eróziója
- **Példányok begyűjtése**
 - Ritka fajok további ritkítása vs. sokszor csak csapdázással szerzünk róluk egyáltalán tudomást; szükségszerű-e a mintapéldányok elpusztítása?
- **Ökoszisztéma-szintű (hosszú távú) kutatások**
 - Mérgezés, új faj megjelenése, egy-egy faj lokális eltűnése milyen hatást gyakorol?